

Σχολικό εργαστήριο τοπικής ιστορίας: Μυθιστορίες της Αυλίδας

Βαρβάρα-Μαρία Δαγρέ

Δημοτικό Σχολείο Βαθέος Αυλίδας, Δ/ση Π.Ε. Ευβοίας
barbaradagre@gmail.com

➤ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση της διαδικασίας σχεδιασμού και υλοποίησης ενός Εργαστηρίου Τοπικής Ιστορίας (Ε.Τ.Ι.) εντός σχολικής μονάδας, καθώς και το πώς αυτό λειτουργεί στο πλαίσιο της καθημερινής σχολικής πραγματικότητας. Θα αναλυθούν τα βασικά στοιχεία και η δομή του Ε.Τ.Ι., η σύνθεση των επιμέρους εργαστηρίων που το αποτελούν, οι γενικοί και ειδικοί στόχοι που αποτέλεσαν αφετηρία αλλά και προορισμός του Ε.Τ.Ι., καθώς και τα συμπεράσματα από τη μέχρι τώρα εφαρμογή του. Με σημείο αναφοράς τον ιστορικό ρόλο της περιοχής της Αυλίδας κατά τη Μυκηναϊκή Εποχή (Τρωική Εκστρατεία), σε συνδυασμό με το μύθο που επενδύει την ιστορικότητα του τόπου καθώς και τον αρχαιολογικό χώρο του Ιερού της Αυλιδείας Αρτέμιδος, σχεδιάστηκε εντός του δημοτικού σχολείου ένα Εργαστήριο Τοπικής Ιστορίας με τίτλο «Μυθιστορίες της Αυλίδας». Το παράρτημα στο τέλος της εργασίας περιλαμβάνει φωτογραφίες του χώρου του Ε.Τ.Ι. και ενδεικτικό υλικό των εργαστηρίων.

Λέξεις-κλειδιά: Τοπική Ιστορία, Βιωματική Μάθηση, Project.

➤ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Σχολικό Εργαστήριο Τοπικής Ιστορίας με τίτλο: «Μυθιστορίες της Αυλίδας» δημιουργήθηκε μέσα από την αναγνώριση της σημασίας ανάδειξης ακόμα και της πιο μικρής ρανίδας ιστορίας του κάθε τόπου ως ψηφίδας στο μεγάλο μωσαϊκό της Ελληνικής Ιστορίας. Η Ιστορία επενδύεται το Μύθο και συναντιούνται στον τόπο της Αυλίδας. Ο Όμηρος μας αφηγείται την Τρωική Εκστρατεία και ο Ευριπίδης, μέσα από την τραγωδία του «Ιφιγένεια εν Αυλίδι», εδραιώνει το Μύθο της θυσίας της Ιφιγένειας στην ανθρώπινη ιστορική συλλογική συνείδηση, ενώ ο αρχαιολογικός χώρος του Ιερού της Αυλιδείας Αρτέμιδος στο Βαθύ Αυλίδας πιστοποιεί την ιστορικότητα της περιοχής μέσα στους αιώνες.

Θεμελιώδης λίθος και κινητήριος δύναμη του Ε.Τ.Ι. αποτέλεσε το όραμα του αείμνηστου Αντώνιου Νικολακάκη, δασκάλου και διευθυντή επί σειρά ετών στο Δημοτικό

Σχολείο Βαθέος Αυλίδας, για τη δημιουργία ενός «ζωντανού» επισκέψιμου εργαστηρίου διαδραστικής μελέτης της τοπικής και ευρύτερης ιστορίας μέσα στο σχολείο και όχι μιας στείρας «παγωμένης» μουσειακής αίθουσας.

Έτσι, δημιουργήθηκε ένα σπονδυλωτό εργαστήριο τοπικής (και όχι μόνο) ιστορίας, όπου μέσα από το μύθο και τις ιστορικές πηγές, μέσα από τα επιμέρους εργαστήρια και τις βιωματικές δραστηριότητες που τα πλαισιώνουν, οι μαθητές «ζουν» την Ιστορία και τη Μυθολογία μέσα στο σχολείο ως ένα ενεργό κομμάτι του τόπου και της ταυτότητάς τους.

Είναι σημαντικό να τονιστεί πως ο όρος «τοπική» στο Ε.Τ.Ι. αξιοποιείται περισσότερο λειτουργικά προς διευκόλυνση των μαθητών και προς ενεργοποίηση των κινήτρων τους παρά δόκιμα ιστορικά για διάκρισή της από τη γενική Ιστορία, καθώς το Ε.Τ.Ι. βασίζεται στη θέαση της τοπικής ιστορίας ως πεδίο σύνδεσης με και επέκτασης προς την ιστορία του ευρύτερου ελλαδικού χώρου και όχι μόνο. Συνεπώς και σύμφωνα με τη σύγχρονη διδακτική μεθοδολογία, η τοπική ιστορία επί τω προκειμένω της Αυλίδας λειτουργεί σαν δίαυλος και μέθοδος μελέτης της Ιστορίας μέσα από την κατανόηση της εξέλιξης του τόπου στον χρόνο και στον χώρο.

➤ ΘΕΜΑ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Το Ε.Τ.Ι. έχει σαν κύριο θέμα την τοπική ιστορία της Αυλίδας, με ιδιαίτερη έμφαση στην Μυκηναϊκή εποχή και στην περίοδο μετέπειτα λειτουργίας του Ιερού της Αυλιδείας Αρτέμιδος. Μια θεματολογία που το συνδέει άμεσα με τα ΑΠΣ της Ιστορίας της Γ΄ τάξης (Τρωικός Πόλεμος & Μυκηναϊκός Πολιτισμός) και της Δ΄ τάξης (Αρχαία χρόνια: Αρχιτεκτονική αρχαίων ναών). Αποτελείται από τέσσερα επιμέρους εργαστήρια, στα οποία οφείλει τη σπονδυλωτή του μορφή, που θα αναλυθεί παρακάτω στα σημαντικότερα χαρακτηριστικά του Ε.Τ.Ι.

Το Ε.Τ.Ι. προσεγγίζεται βιωματικά μέσα στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο του σχολείου αλλά και ψηφιακά με το κατάλληλα διαμορφωμένο πρωτότυπο υλικό, το οποίο είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα του σχολείου και αποτελείται από αρχικές πηγές πληροφοριών, συνδέσμους με βίντεο και αφηγήσεις μαθητών και μπορεί να χρησιμεύσει ως πηγή για τα projects ή συμπληρωματικά για περαιτέρω εμβάθυνση και ιστορική μελέτη. Ακόμα, σχεδιάστηκε σχετικό webquest, το οποίο είναι ψηφιακό project με ενιαία προσέγγιση του Ε.Τ.Ι. και αξιοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 2020-2021, στα πλαίσια της τηλεκπαίδευσης από μαθητές της ΣΤ΄ τάξης.

Ο σχεδιασμός του Ε.Τ.Ι. και των δραστηριοτήτων του βασίζονται στην ομαδο-συνεργατική προσέγγιση της μάθησης και στην ανακάλυψη της γνώσης από τους μαθητές, οι οποίοι εργάζονται σε ομάδες, μελετώντας το υλικό, ενώ ο εκπαιδευτικός λειτουργεί ως συντονιστής παρέχοντας ερεθίσματα αφόρμησης και προσαρμόζοντας το υλικό και τη διάρκεια στους εκάστοτε επιδιωκόμενους στόχους αλλά κυρίως στις ανάγκες και τις δεξιότητες των μαθητών. Τα στοιχεία αυτά καθιστούν το Ε.Τ.Ι. ευέλικτο σε διάρκεια και σε ηλικιακό εύρος εφαρμογής.

➤ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΥΛΙΚΟΥ

Συγκεκριμένη αίθουσα του Δημοτικού Σχολείου Βαθέος Αυλίδας έχει διαμορφωθεί σε Ε.Τ.Ι. Τέσσερα ταμπλό ανάρτησης στους τοίχους αξιοποιήθηκαν για τον οπτικό διαχωρισμό των επιμέρους εργαστηρίων Κεραμικής, Υφαντικής, Ναυσιπλοΐας και Αρχαιολογίας με ξύλινες χειροποίητες ταμπέλες και σχετικό επιλεγμένο υλικό αφόρμησης και εργασίας στο καθένα.

Τα σημαντικότερα εποπτικά μέσα του Ε.Τ.Ι. είναι ο Η/Υ και ο προτζέκτορας, ο μεταλλικός χάρτης της Μεσογείου, το μεγάλο ανασκαφικό κουτί με αυτοσχέδιο ανασκαφικό κάρναβο και ο κάθετος αργαλειός αντίγραφο του «Αργαλειού της Πηνελόπης» σε πραγματικές διαστάσεις (κατασκευή γονέα μαθητών του σχολείου).

Κάθε εργαστήριο πλαισιώνεται και από επιπλέον εποπτικά μέσα, ανάλογα με τις επιμέρους δραστηριότητες (π.χ. Κεραμική: πηλός) καθώς και από ένα κουτί υλικού και φύλλων εργασίας.

➤ ΣΤΑΔΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ & ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση του Ε.Τ.Ι. στο σχολείο ακολουθήθηκε μια δημιουργική ανακαλυπτική πορεία, η οποία ξεκίνησε το 2018 και συνεχίζεται εξελισσόμενη μέχρι σήμερα και διαμορφώνεται στα εξής στάδια:

- *1^ο στάδιο: Συγκέντρωση και μελέτη των αρχικών ιστορικών πηγών.*

Αξιοποιήθηκε υλικό από εργασίες μαθητών που είχαν υλοποιηθεί σε προγενέστερα χρόνια σχετικά με διερεύνηση ιστορικών πηγών που αναφέρονται στην Αυλίδα όπως ο Όμηρος στην Ιλιάδα και οι Στράβων και Παιουσανίας στις ταξιδιωτικές περιηγήσεις τους. Επίσης αξιοποιήθηκαν μεταγενέστερες αναφορές, καθώς και τα σχολικά εγχειρίδια της Ιστορίας Γ' και Δ' τάξης.

- *2^ο στάδιο: Επεξεργασία του ιστορικού υλικού από μαθητές*

Κατά το σχολικό έτος 2018-19 μαθητές της Γ' τάξης εργάστηκαν πάνω στο ιστορικό υλικό με την μορφή μικρών σχεδίων εργασίας (mini-projects).

- *3^ο στάδιο: Παραγωγή υλικού για το εργαστήριο.*

Από την επεξεργασία αυτή προέκυψε το υλικό των εργαστηρίων βάσει του οποίου υλοποιείται πλέον το πρόγραμμα με τους μαθητές του σχολείου.

- *4^ο στάδιο: Υλοποίηση προγράμματος στους μαθητές του σχολείου.*

Στο Ε.Τ.Ι. συμμετέχουν συστηματικά τα τελευταία 3 χρόνια μαθητές όλων των τάξεων.

- *5^ο στάδιο: Ενδοσχολική επιμόρφωση εκπαιδευτικών.*

Κατά το σχολικό έτος 2021-22 αλλά κυρίως τη φετινή χρονιά 2022-23 οργανώθηκε και πραγματοποιήθηκε συστηματική και βιωματική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη δομή και το υλικό του Ε.Τ.Ι., κατά την οποία οι εκπαιδευτικοί του σχολείου μπήκαν στη θέση των μαθητών και ακολουθώντας την πορεία παρουσίασης και επεξεργασίας του σχετικού υλικού και των δραστηριοτήτων έγιναν κοινωνοί της ουσίας του Ε.Τ.Ι. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα αφενός την υλοποίηση εργαστηρίων από όλους

τους εκπαιδευτικούς με τις τάξεις τους και αφετέρου τη δημιουργία ομάδας συντονιστών εκπαιδευτικών για την υλοποίηση των εργαστηρίων σε ομάδες μαθητών από άλλα σχολεία στη συνείδηση.

- 6^ο στάδιο: *Επέκταση του Ε.Τ.Ι.: Επισκέψεις σχολείων*

Τη φετινή χρονιά 2022-23 κατέστη δυνατή η οργάνωση και πραγματοποίηση επισκέψεων μαθητών από άλλα σχολεία στο Ε.Τ.Ι., δράση που οδηγεί στην επέκταση και τη διάχυσή του στην τοπική και ευρύτερη κοινότητα, ενώ ταυτόχρονα το Ε.Τ.Ι. μετατρέπεται σε γέφυρα σύνδεσης και συνεργασίας ανάμεσα στα σχολεία της περιοχής.

➤ Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ Ε.Τ.Ι.

Το Ε.Τ.Ι. αποτελείται από τέσσερα επιμέρους εργαστήρια: Εργαστήρι Κεραμικής, Εργαστήρι Υφαντικής, Εργαστήρι Ναυσιπλοΐας και Εργαστήρι Αρχαιολογίας. Η επιλογή των τεσσάρων αυτών εργαστηρίων, ως άξονες μελέτης της ιστορίας της Αυλίδας, δεν ήταν τυχαία αλλά έγινε στη βάση της συνείδησης των ιστορικών γεγονότων ως της τότε πραγματικότητας κάποιων ανθρώπων.

Συνεπώς, ξεκινώντας από το ιστορικό γεγονός της συγκέντρωσης του στόλου των Αχαιών στο λιμάνι της Αυλίδας και μελετώντας τις συνθήκες της εποχής, καταλήγουμε ότι η συγκέντρωση 1.100 πλοίων και των πληρωμάτων τους απαιτούσε πολύ χρόνο, με αποτέλεσμα ο στόλος των Αχαιών να παραμείνει εξελικτικά τουλάχιστον δύο χρόνια στην περιοχή. Αυτό οδηγεί αυτόματα σε κάποιες ανάγκες διαβίωσης, όπως παραγωγή κεραμικών σκευών, υφασμάτων, καθώς και ανάγκες συντήρησης των πλοίων τους και μελέτης του επικείμενου ταξιδιού τους, ενώ όλα αυτά προκύπτουν ως γνώση σε εμάς από τη μελέτη των αρχαιολογικών ευρημάτων.

Η δομή των εργαστηρίων

Η βασική δομή των τεσσάρων εργαστηρίων είναι κοινή και ακολουθεί την παρακάτω πορεία:

- Κατανομή μαθητών σε ομάδες.
- Εισαγωγική παρουσίαση.
- Οπτικοακουστικό υλικό αφόρμησης.
- Κουτιά έντυπου υλικού.
- Ιστορικές πηγές σε έντυπη και ψηφιακή μορφή.
- Εικόνες και αντικείμενα στον χώρο του εργαστηρίου.
- Βιωματικές δραστηριότητες & Φύλλα εργασίας.

Συγκεκριμένα, κατά την έναρξη ενός εργαστηρίου, οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες τυχαιότητας, εκτός αν υφίσταται ιδιαίτερη παιδαγωγική συνθήκη, όπου η κατανομή σε ομάδες γίνεται σε συνεννόηση με τον εκπαιδευτικό της τάξης. Στη συνέχεια, πραγματοποιείται μια εισαγωγική παρουσίαση, η οποία είναι κοινή για όλα τα εργαστήρια και λειτουργεί συνδετικά με την υπάρχουσα ιστορική γνώση, ενώ εισάγει

τους μαθητές στο θέμα του Ε.Τ.Ι. με παραμυθένιο και παιγνιώδη τρόπο. Έπειτα, προβάλλεται σχετικό βίντεο αφόρμησης για κάθε εργαστήριο και στην πορεία οι μαθητές μελετούν το υλικό με τις ομάδες τους. Η μελέτη του υλικού, ανάλογα τους στόχους του εκπαιδευτικού και το μαθησιακό επίπεδο των μαθητών, μπορεί να πραγματοποιηθεί είτε ως ημι-καθοδηγούμενο σχέδιο εργασίας, δηλαδή ερωτήσεις-απαντήσεις ανάμεσα στο συντονιστή εκπαιδευτικό και την εκάστοτε ομάδα είτε ως ελεύθερο σχέδιο εργασίας, όπου η κάθε ομάδα δουλεύει αυτόνομα το υλικό της και παρουσιάζει τα αποτελέσματά της. Η όλη εμπειρία πλαισιώνεται από βιωματικές δραστηριότητες, σχετικά φύλλα εργασίας και βραβείο συμμετοχής.

Περιεχόμενο και ενδεικτικές δραστηριότητες ανά εργαστήριο

Εργαστήριο Κεραμικής

Θέαση της κεραμικής ως σύνθετης τέχνης όχι μόνο διακοσμητικής αξίας αλλά και δημιουργίας χρηστικών αντικειμένων της καθημερινής ζωής με βασικό υλικό τον πηλό (άργιλος με νερό). Οι μαθητές μαθαίνουν τη διαδικασία και τα στάδια παραγωγής ενός αγγείου, καθώς και τα διάφορα είδη αγγείων και τη χρησιμότητά τους. Ανακαλύπτουν τον ευφυή τρόπο διακόσμησης των αγγείων μέσα από την επεξήγηση της προέλευσης του ερυθρόμορφου και του μελανόμορφου ρυθμού των αγγείων.

Προτεινόμενες δραστηριότητες:

- Παίζοντας με τον πηλό (γνωριμία με τον πηλό και χρήση καλουπιού ή μήτρας).
- Στο ρυθμό των αγγείων (παιχνίδι αναγνώρισης ερυθρόμορφου/ μελανόμορφου ρυθμού).
- Κατασκευή πήλινων παζλ (αξιοποιούνται στην πορεία και ως εύρημα στο Εργαστήριο της Αρχαιολογίας).

Επιπλέον εποπτικό υλικό: πηλός, πήλινη μήτρα, καρτέλες αγγείων.

Εργαστήριο Υφαντικής

Με αφετηρία την παρατήρηση και την έμπνευση του ανθρώπου από την «ύφανση» στην φύση (π.χ. ιστός αράχνης) ο άνθρωπος εξελίσσει την τεχνογνωσία του, κατασκευάζοντας το βασικό εργαλείο της υφαντικής, τον αργαλειό. Οι μαθητές μαθαίνουν τα δύο είδη αργαλειών και δίνοντας έμφαση στο αρχαιότερο είδος, τον κάθετο αργαλειό, αναγνωρίζουν τα μέρη του και τον τρόπο χρήσης του. Έτσι, οι μαθητές συνειδητοποιούν τη σημασία της υφαντικής τέχνης στην καθημερινή ζωή και μελετούν την ενδυμασία των αρχαίων Ελλήνων.

Προτεινόμενες δραστηριότητες:

- Υφαίνοντας στον αργαλειό της Πηνελόπης (παρουσίαση και επίδειξη του όρθιου ή κάθετου αργαλειού με την αξιοποίηση του αντίστοιχου εκθέματος στον χώρο του Ε.Τ.Ι.).
- Φτιάχνω το δικό μου υφαντό (ο μηχανισμός της ύφανσης σε ατομικούς αυτοσχέδιους αργαλειούς από σκληρό χαρτόνι συσκευασίας).
- Παζλ υφαντού (με γλωσσοπίεστρα).

Επιπλέον εποπτικό υλικό: ατομικοί αυτοσχέδιοι αργαλειοί, νήμα, βελόνες κεντήματος.

Εργαστήρι Ναυσιπλοΐας

Με τη θάλασσα ως κυρίαρχο στοιχείο στο ελληνικό περιβάλλον, ήταν δεδομένη η άρρηκτη σχέση των Ελλήνων μαζί της. Στο εργαστήρι οι μαθητές μελετούν τους θεούς και της θεότητας της θάλασσας και του ανέμου. Μαθαίνουν τις συνθήκες των θαλάσσιων ταξιδιών και τις δυσκολίες τους. Γίνονται αρχαίοι μετεωρολόγοι «διαβάζοντας» τα σημάδια που κοιτούσαν οι αρχαίοι Έλληνες στον ουρανό και αποκτούν δεξιότητες προσανατολισμού. Τέλος, μαθαίνουν τα βασικά είδη εμπορικών και πολεμικών καραβιών και τον τρόπο που αυτά ταξίδευαν.

Προτεινόμενες δραστηριότητες:

- Παιχνίδι πρόβλεψης καιρού (μετεωρολογικές καρτέλες).
- Εμπορικές θαλάσσιες διαδρομές (σενάριο και σχεδιασμός διαδρομής στο μεταλλικό χάρτη του Ε.Τ.Ι. με τη χρήση μαγνητικών στοιχείων για τα τοπωνύμια και τα καράβια).
- Εκστρατείες δια θαλάσσης (Τρωική Εκστρατεία, πορεία επιστροφής του Οδυσσέα και άλλα σενάρια με αξιοποίηση του μεταλλικού χάρτη του Ε.Τ.Ι. και τη χρήση αντίστοιχων μαγνητικών στοιχείων).
- Κιναισθητικό παιχνίδι: Κωπηλασία σε αρχαίο καράβι.

Επιπλέον εποπτικό υλικό: μεταλλικός χάρτης Μεσογείου και μαγνητικά στοιχεία, πυξίδα, παζλ.

Εργαστήρι Αρχαιολογίας

Ξεκινώντας από τον αρχαιολογικό χώρο του Ιερού της Αυλιδείας Αρτέμιδος στην περιοχή κοντά στο σχολείο και συζητώντας για το πώς ανακαλύφθηκαν τα ευρήματα αυτά, οι μαθητές μαθαίνουν τη διαδικασία της αρχαιολογικής ανασκαφής, τα εργαλεία και τις μεθόδους που αξιοποιούνται. Στη συνέχεια, μελετούν τα είδη των αρχιτεκτονικών ρυθμών και επιστρέφουν σε μια αναλυτικότερη προσέγγιση του Ιερού της Αυλιδείας Αρτέμιδος, των ευρημάτων του και της σύνδεσής του με τον τόπο της Αυλίδας.

Προτεινόμενες δραστηριότητες:

- Μια αρχαιολογική ανασκαφή (υλοποίηση προσωμοιωμένης ανασκαφής στο μεγάλο ανασκαφικό κουτί του Ε.Τ.Ι. με τη χρήση ανασκαφικού κάρναβου και εντοπισμός ευρημάτων ή για μικρότερες ηλικίες ανασκαφή σε μικρά ανασκαφικά κουτιά).
- Γίνομαι αρχαιολόγος – Μελετώ τα ευρήματα (ταξινόμηση, συναρμολόγηση, συζήτηση και εξαγωγή συμπερασμάτων με βάση τα ευρήματα στον «χώρο της ανασκαφής»).
- Παίζω με τους αρχαίους ναούς (παζλ με την αξιοποίηση γλωσσοπίεστρων και παιχνίδι αναγνώρισης αρχιτεκτονικού ρυθμού των αρχαίων ναών).

Επιπλέον εποπτικό υλικό: αφίσα με πληροφορίες Ιερού Αυλιδείας Αρτέμιδος, μεγάλο ανασκαφικό κουτί και ανασκαφικός κάρναβος, μικρά ανασκαφικά κουτιά, κουτιά με ιστορικές πηγές, καρτέλες για το «Παιχνίδι των Θεών»

➤ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ Ε.Τ.Ι.

Σπονδυλωτή μορφή

Τα τέσσερα εργαστήρια που παρουσιάστηκαν μπορούν να λειτουργήσουν ως αυτόνομα projects αλλά και ως κομμάτια ενός ενιαίου project για την Αυλίδα ή την Ιστορία γενικότερα.

Αναλυτικότερα, μια τάξη μπορεί να ασχοληθεί με ένα μόνο εργαστήριο για όλη τη σχολική χρονιά, εμβαθύνοντας και επεκτείνοντας το υλικό και το προϊόν των μαθητών. Επίσης, μπορεί να μοιράσει χρονικά τα εργαστήρια μέσα στο σχολικό έτος, ώστε και να προσεγγίσουν οι μαθητές το θέμα της Αυλίδας σφαιρικά αλλά και να έχουν το χρόνο να εμπεδώσουν επιμέρους γνώσεις και δεξιότητες από το εκάστοτε εργαστήριο. Ακόμη μπορεί να ασχοληθεί συνοπτικά με επιλεγμένες δραστηριότητες από όλα τα εργαστήρια για μία ημέρα ή για 3-4 διδακτικές ώρες, ώστε να αποκτήσει μια αρχική αλλά ολική εικόνα της τοπικής ιστορίας της Αυλίδας. Ο τελευταίος τρόπος προσέγγισης μπορεί να λειτουργήσει και σαν αφόρμηση ή εισαγωγή πριν την εκτεταμένη ενασχόληση με κάποιο από τα εργαστήρια, στο οποίο ενδεχομένως οι μαθητές ανταποκρίθηκαν ιδιαίτερω θετικά.

Ευελιξία

Το πρόγραμμα όπως αναλύθηκε παραπάνω συνοδεύεται από εκπαιδευτικό υλικό σε ψηφιακή και έντυπη μορφή, καθώς και από πακέτα προτεινόμενων δραστηριοτήτων. Βασικό στοιχείο του Ε.Τ.Ι. είναι η ευελιξία, καθώς η δομή, το υλικό και οι δραστηριότητες είναι προτάσεις και όχι αυστηρό πλαίσιο εργασίας.

Έτσι, το Ε.Τ.Ι. μπορεί να αξιοποιηθεί τόσο από τον εκπαιδευτικό που θέλει να το αξιοποιήσει, βασισμένος αποκλειστικά στο διαθέσιμο υλικό και τις δραστηριότητες, όσο και από τον εκπαιδευτικό που θέλει να αναπτύξει τις δικές του πρωτοβουλίες στο σχεδιασμό και την υλοποίηση. Με άλλα λόγια, η ευέλικτη δομή του Ε.Τ.Ι. έχει σαν στόχο την ενίσχυση και όχι τον εγκλωβισμό του εκπαιδευτικού, ο οποίος με τη δημιουργική του εμπλοκή θα εμπλουτίσει με νέο υλικό, δραστηριότητες και ιδέες το Ε.Τ.Ι. Αυτός ο συνεχής εμπλουτισμός και η διαρκής εξέλιξη του Ε.Τ.Ι. είναι τα θεμελιώδη στοιχεία εξασφάλισης της αντοχής του στο χρόνο.

Επιπρόσθετα, η ευελιξία είναι αυτό που καθιστά το πρόγραμμα κατάλληλο για όλες τις τάξεις. Στο πρόγραμμα, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, έχουν συμμετάσχει μαθητές όλων των τάξεων του Δημοτικού καθώς και μαθητές Νηπιαγωγείου με επιλογή του κατάλληλου υλικού και προσαρμογή των δραστηριοτήτων στο εκάστοτε επίπεδο.

➤ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ Ε.Τ.Ι.

Γενικοί στόχοι

Οι στόχοι του Ε.Τ.Ι. είναι πολύπλευροι και βασισμένοι στην αντίληψη πως η Ιστορία αποτελεί ένα πεδίο μέσω του οποίου μπορούμε να προσεγγίσουμε ποικίλες παιδαγωγικές και διδακτικές πτυχές. Πιο συγκεκριμένα, οι γενικοί στόχοι του Ε.Τ.Ι. αναλύονται ως εξής:

- Εξοικείωση με ιστορικό κείμενο, ανάπτυξη λεξιλογίου.
- Ενίσχυση δεξιοτήτων παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου.
- Λειτουργία του Ε.Τ.Ι. ως άτυπο περιβάλλον και πλαίσιο διαφοροποιημένης προσέγγισης της μάθησης.
 - Βιωματική ανακάλυψη της ιστορικής γνώσης μέσα από την επαφή και την εξοικείωση με τις ιστορικές πηγές και τη διαδικασία διερεύνησής τους.
 - Ενίσχυση της δημιουργικότητας και της φαντασίας.
 - Ενίσχυση της συνεργασίας και της αλληλεπίδρασης των μαθητών μέσα από την ομαδοσυνεργατική προσέγγιση των δραστηριοτήτων του Ε.Τ.Ι.
 - Θέση της Ιστορίας ως συνεχή πορεία και όχι ως αποσπασματικά γεγονότα.
 - Σύνδεση ιστορικής πραγματικότητας και μυθολογίας.
 - Σύνδεση ιστορικής γνώσης με την αλήθεια της καθημερινής ζωής.

Ειδικόί στόχοι

Οι πιο εξειδικευμένοι στόχοι του Ε.Τ.Ι. και των περιλαμβανόμενων δραστηριοτήτων σχετίζονται με τα επιμέρους εργαστήρια της Κεραμικής, της Υφαντικής, της Ναυσιπλοΐας και της Αρχαιολογίας, όπως αυτά περιγράφηκαν παραπάνω. Έτσι, οι ειδικοί στόχοι του Ε.Τ.Ι. αναλύονται ως εξής:

- Εξοικείωση με την τέχνη της κεραμικής και τον πηλό σαν υλικό.
- Απόκτηση δεξιοτήτων υφαντικής, κατανόηση του μηχανισμού της ύφανσης και της λειτουργίας του αργαλειού.
 - Εξοικείωση με τη μελέτη χάρτη και τον εντοπισμό τόπων πάνω του.
 - Απόκτηση δεξιοτήτων προσανατολισμού και σχεδιασμού ναυτικής πορείας επί χάρτου.
 - Κατανόηση της διαδικασίας της αρχαιολογικής ανασκαφής.
 - Αντίληψη της σπουδαιότητας των αρχαιολογικών ευρημάτων και της διαδικασίας εξαγωγής συμπερασμάτων από αυτά.
 - Σύνδεση της τοπικής ιστορίας της Αυλίδας με ιστορικά γεγονότα της Μυκηναϊκής εποχής.

➤ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Οι δράσεις του Ε.Τ.Ι. υλοποιούνται συστηματικά κατά τα τρία τελευταία σχολικά έτη, δηλαδή από το 2020 μέχρι και σήμερα και στόχος είναι η συνέχεια και η επέκταση της παρουσίας του εντός και εκτός της σχολικής μονάδας. Μέσα από την υλοποίηση των δράσεων εντοπίζονται πολύ θετικά αποτελέσματα σε πολλαπλά επίπεδα της σχολικής ζωής.

Αρχικά, χτίζεται μια θετική προδιάθεση των μαθητών ως προς το αντικείμενο της Ιστορίας. Το μάθημα της Ιστορίας μετατρέπεται από μια «άχαρη» παράθεση γεγονότων σε δημιουργικό προϊόν της μελέτης των μαθητών. Αυτό παρατηρήθηκε ακόμα και σε μαθητές Α΄ και Β΄ τάξης, χωρίς προϋπάρχουσα συστηματική επαφή με το γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας, οι οποίοι μετά τη λήξη του εργαστηρίου ρωτούσαν τότε «θα κάνουν ξανά Ιστορία». Επιπρόσθετα, παρατηρήθηκε η ίδια θετική ανταπόκριση και σε μαθητές άλλων σχολείων εκτός της περιοχής της Αυλίδας που επισκέφτηκαν και συμμετείχαν στο Ε.Τ.Ι., παρακολουθώντας τα εργαστήρια της Αρχαιολογίας και της Κεραμικής σε μια προσαρμοσμένη σύνθεση υλικού και δραστηριοτήτων. Το τελευταίο είναι εξαιρετικά σπουδαίο αποτέλεσμα, καθώς αφορά μαθητές που συμμετείχαν στο Ε.Τ.Ι., χωρίς το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που ίσως δημιουργεί η τοπική καταγωγή και συνεπώς καταδεικνύει την ευρύτητα της απήχησης του Ε.Τ.Ι. ως πλαίσιο ιστορικής μάθησης.

Επίσης, η βιωματική εμπλοκή σε ένα μη τυποποιημένο πλαίσιο έκφρασης βοήθησε τα παιδιά να ξεπεράσουν ανασταλτικά συναισθήματα και να μπουν στη διαδικασία να παράξουν και να παρουσιάσουν το δικό τους προϊόν μάθησης. Σε αυτό λειτούργησε ενισχυτικά η δυνατότητα διαφοροποιημένης προσέγγισης που απορρέει από την ευελιξία της δομής και του υλικού του Ε.Τ.Ι. Ακόμα και μαθητές με ιδιαίτερες μαθησιακές ή συναισθηματικές δυσκολίες μπόρεσαν να βρουν το χώρο και το ρόλο τους, μέσα στις ομάδες και να «εκτεθούν» μέσα σε αυτό το ασφαλές πλαίσιο του Ε.Τ.Ι., χωρίς το άγχος της αξιολόγησης ή της αποτυχίας που ενυπάρχει λιγότερο ή περισσότερο φανερά σε ένα τυπικό πλαίσιο διδασκαλίας.

Εξίσου σημαντικό αποτέλεσμα είναι η αντίληψη της Ιστορίας ως συνέχεια μιας ανθρώπινης πραγματικότητας μέσα στο χρόνο. Οι μαθητές, μέσα από τις βιωματικές δραστηριότητες των εργαστηρίων του Ε.Τ.Ι., αντιλήφθηκαν πως η Ιστορία δεν είναι ένα απρόσωπο «παραμύθι» αλλά είναι η περιγραφή γεγονότων που καθόρισαν τη ζωή κάποιων ανθρώπων, οι οποίοι είχαν μια καθημερινότητα, κάποιες ασχολίες, κάποιες συνήθειες ακριβώς όπως κι εμείς στην εποχή μας.

Ακόμη, οι δράσεις του Ε.Τ.Ι. οδήγησαν τους μαθητές σε μια ουσιαστική αντίληψη των αλλαγών που έχουν συμβεί στον τόπο, μέσα από τη σύγκριση του χθες με το σήμερα και μέσα από την καλλιέργεια δεξιοτήτων προσανατολισμού και κατανόησης του τόπου ως γεωγραφικού χώρου. Οι μαθητές κατ' αυτόν τον τρόπο αναγνωρίζουν τη σημασία της ανάδειξης της αρχαιολογικής και ιστορικής αξίας του τόπου τους. Αποτελέσματα της πτυχής αυτής του Ε.Τ.Ι. είναι η κατασκευή δείγματος κατευθυντήριας πινακίδας από το σχολείο προς τον αρχαιολογικό χώρο του Ιερού της Αυλιδείας Αρτέμιδας ως πρόταση προς τους αρμόδιους φορείς για τη διάχυση τέτοιων πινα-

κίδων μέσα στον ευρύτερο οικισμό, η δημιουργία τουριστικού οδηγού από μαθητές του σχολείου, καθώς και οι εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης τοπικής κοινότητας και φορέων.

Τέλος, η ευελιξία του Ε.Τ.Ι. του δίνει τη δυνατότητα να λειτουργεί ως άτυπο περιβάλλον μάθησης μέσα από τη διαθεματική του σύνδεση με τα περισσότερα μαθήματα του ΑΠΣ του Δημοτικού Σχολείου. Μέσα από τις δραστηριότητες του Ε.Τ.Ι. αλλά και του ίδιου του περιβάλλοντος του εργαστηρίου στο χώρο του σχολείου και των εποπτικών μέσων που αυτό περιλαμβάνει, μπορούν να ενισχυθούν δεξιότητες που, πέρα από το αντικείμενο της Ιστορίας, ενδεικτικά αφορούν και το αντικείμενο της Γλώσσας, της Γεωγραφίας, των Εικαστικών και της Μουσικής, ενώ αφήνουν ανοιχτή τη σύνδεση με όλα τα γνωστικά αντικείμενα ανάλογα με τη διάθεση και έμπνευση των συντονιστών εκπαιδευτικών και των μαθητών στο μέλλον.

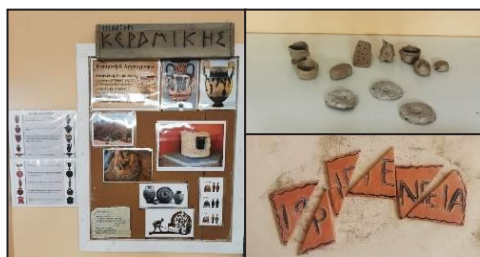
Βιβλιογραφικές αναφορές

Βισβίνης, Β. (1998). *Η Πετρήεσσα και η σημερινή Αυλίδα*. Χαλκίδα: Ιδιωτική έκδοση.
Νικολακάκης, Α. (χ.χ.). *Ιστοσελίδα Δημοτικού Σχολείου Βαθέος Αυλίδας: Εργαστήρι Τοπικής Ιστορίας*. Ανακτήθηκε από https://dimvatheosavlidis.gr/index.php?option=com_content&view=category&id=98&Itemid=519

Παράρτημα

Εικόνα 1. Αρχαιολογικός χώρος Ιερού Αυλιδείας Αρτέμιδος (φωτογραφία από προσωπικό αρχείο εισηγήτριας)

Εικόνα 2. Εργαστήρι Κερμαικής – Αριστερά: Ταμπλό, Δεξιά (πάνω): Πήλινες κατασκευές μαθητών, Δεξιά (κάτω): πήλινα παζλ

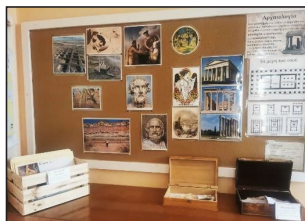
Εικόνα 3. Εργαστήριο Υφαντικής: Ταμπλό, επιτραπέζιος αργαλειός

Εικόνα 4. Εργαστήριο Υφαντικής - Αριστερά: Κάθετος αργαλειός αντίγραφο του «αργαλειού της Πηνελόπης»
Δεξιά: Αυτοσχέδιοι ατομικοί αργαλειοί σε χαρτόνι συσκευασίας και υφαντές δημιουργίες μαθητών

Εικόνα 5. Εργαστήριο Ναυσιπλοΐας: Ταμπλό (αριστερά) και μεταλλικός χάρτης Μεσογείου (δεξιά) με μαγνητικά στοιχεία για σχεδιασμό ναυτικής πορείας

Εικόνα 6. Εργαστήριο Αρχαιολογίας: Ταμπλό, κουτί με «Παιχνίδι των θεών» (κάτω αριστερά) και κουτιά διερεύνησης πηγών (κάτω δεξιά)

*Εικόνα 7. Εργαστήριο Αρχαιολογίας – Αριστερά:
Αφίσα πληροφοριών για το Ιερό της Αυλιδείας Αρτέμιδος
Δεξιά (πάνω): Τμήμα του φωτογραφικού αρχείου σχετικά με τον αρχαιολογικό
χώρο του Ιερού από τον Σιακαντάρη Ν., παλαιότερο πρόεδρο της Αρχαιοφίλου
Εταιρείας Αυλίδας (δωρεά στο σχολείο)*

*Εικόνα 8. Εργαστήριο Αρχαιολογίας – Αριστερά πάνω:
Μεγάλο ανασκαφικό κουτί με κάρναβο
Αριστερά κάτω: Μικρό ανασκαφικό κουτί (για μικρότερες ηλικίες)
Δεξιά: Ταξινόμηση και συναρμολόγηση ευρημάτων
μετά την ανασκαφή στο μεγάλο κουτί*

Εικόνα 9. Κουτί εργαστηρίου και φύλλα εργασίας (ενδεικτικά)